

ANDRE MASSON RESİMLERİNDE KALİGRAFİK EĞİLİMLER

Mustafa Cevat ATALAY¹

Öz: Batı resmi 19. yüzyıldan itibaren kendi coğrafyalarının dışında yaşayan kültürlerin sanatlarına ilgi göstermiştir. Bu ortamda üreten sanatçılardan biriside Andre Masson'dur. Özgün anlayış ve üretimleriyle başlangıçta Kübizm ekolü, genellikle de Sürrealist ekole bağlı eserler üreten ressam, soyut Ekspresyonizm ekolüne dahil edilebilecek yapıtlarını ürettiği son çeyrekte kaligrafik eğilimleri ve esinlenmeleri yapıtlarına yansıtmıştır. Batı sanatı içinde Masson'un bu yönelişi onu diğer bazı sanatçılarla birlikte soyut ekspresyonizm ekolüne yakınlaştırdığı gibi daha farklı bir yere de konumlandırmıştır. Birçok Batı sanatçısının yakın ve uzak doğuyu yapıtlarında özümseme yoluna yöneldikleri bu süreçlerde Masson'un resimleri çizgisel dilin soyut aktarımlarıyla, Amerikan Soyut Ekspresyonist akımda sanatçı yapıtlarını etkileyen bir faktör olmuştur. Bu araştırmanın amacı, Andre Masson'un resimlerini inceleyip kaligrafiden esinlenmiş olduğu düşünülen resimleri göstermektir. Araştırma, Andre Masson'un etkilendiği doğu ve uzak doğu kültürlerini göstermesi bakımından önemlidir. Makalenin birinci bölümünde Hayatı kronolojik olarak incelenip yaratım sürecini etkileyen faktörler üzerinde durulmuştur. Diğer bölümde ise kaligrafik resimler incelenmiş ve bazı eserlerin gösterimi yapılmıştır. Bu çalışmada, konuyla ilgili Alan yazın taramasıyla çalışılan sorunun kavramsal çerçevesi ve konuyla ilgili araştırmaların ortaya koyduğu sonuçların gözden geçirilmesi sayesinde doküman inceleme yöntemi uygulanmıştır. Sonuç olarak, Ressamın özellikle 1945 sonrasında, Doğu kültürlerine olan ilgisinin arttığını, bu durumun eserlerinin diline kaligrafik olarak yansıdığını söyleyebiliriz. Bu esinlenmenin yönünün Çin, Japon, İslam medeniyeti olduğunu, ressamın eserlerinin tasarım ve anlatım dilinde görebiliriz.

Anahtar Sözcükler: Andre Masson, Kaligrafi, Resim.

Giriş

Andre Masson (1896-1987) Fransız ressam, çizer ve sahne tasarımcısıdır. Çocukluğu Belçika da geçmiştir. Masson 11 yaşındayken Brüksel'deki Académie Royale des Beaux-Arts et l'Ecole des Arts décoratifs'e başvurmuştur. Brüksel ve Paris'te sanat eğitimi almıştır.

¹ Yrd. Doç. Dr. Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Resim Bölümü. otantikresim@gmail.com

1. Dünya Savaşında Fransa safında savaşa katılıp, Aralık 1914'de savaş hizmeti için gönüllü oldu. Nisan 1917'de La Somme siperlerinde, kanlı savaş deneyimleri sonucu ciddi olarak yaralandı. Doris'e (1978) göre, Sağlığına kavuşmasının ardından, geri cepheye gitmeyi reddetti. Bu travmatik deneyimlerin sonucu belleğinde duygusal patlamaları ve otoriteye karşı isyankârlığı hızlandırdığı söylenebilir.

Savaştan dönen ve öfke nöbetleri ile uğraşan Masson bu dönemde yaptığı resim konularında, Mitolojinin tekrarlayan temaları, cinsel² enerji, ölüm ve dönüşüm, paramparça figürler, şiddet, duygusal patlamalar, Metamorfoz, erotik şiddet, ölüm ve kaosu çalışmıştır (Jay, 1991). Masson'un bu dönemlerde kişiliğini, etkileyen nedenlerle, Savaşında etkisiyle yaptığı figürlerde parçalanmış gövdeler, şiddet, ölüm gibi temalardır. Masson'un bütün eserlerine daha sonrada yansıyan belli bir şiddet vardır (Masson, Koutsomalles, Ottinger, & Jeffett, 2007). Bu dönem ve sonraki dönemde yaptığı eserlere göre, savaş deneyiminin sanatı ve kişiliği üzerinde derin etkileri bulunduğunu düşünülmektedir.

1919'larda A. Masson, yaşam, ölüm, cinsellik, şiddet, büyüme, çürüme gibi metamorfik manzaralarda tematik denklemlerin varlığının belirsizliğini vurgulamıştır. Onun ruh halini, aşırı olsa da genellikle, umut işaretleri barındırmayan karamsarlık dönemleri, tutkulu coşkulu anlar oluşturur... Fantezi ve rüyalar Masson'un sanatının bir parçasıdır, çalışmalar da genel olarak gözlem ve felsefi spekülasyonlara yer vermiştir (Doris,1978).

Masson'un sanat kategorilerini üç döneme ayırabiliriz 1924 ile 1930 yılları, 1940-1945 ile 1949 Amerika yılları, yarı izlenimci ve doğu etkilerini taşıyan 1949-1974 yılları da üçüncü kategoridir. ³ Pablo Picasso tarafından oldukça başarılı bulunup övülen Masson kübist ekole de katkılarda bulunmuştur. Ries'a göre (2002). Masson savaş döneminde yaptığı resimlerde kübist tarzını geliştirmiştir (Şekil: 1).

1. Otomatizm

Çin, Japon⁴ kaligrafisi boyama ve çizimi hakkında sık sık arkadaşlarıyla konuşan Masson, Miro ve sanatçı arkadaşlarıyla yaptığı değerlendirmelerde otomatik yazma ya da "otomatizmi" geliştirmiştir (şekil: 2, 3, 4, 9) Bu çalışmalarda zihinsel yönü olmadan yapıtlar üretmiştir (Glueck, 1984). Geliştirdiği otomatik çizim trans benzeri bir durumda iken hızla belli bir tema kaygısından uzak yapılan resimlerdir. Sanatçı, Aklında herhangi bir niyet ya da özel bir konu olmadan bir parça kâğıt üzerinde kalemi tutan elini serbestçe hareket ettirir.

Sanatçı, kendi kişisel mitolojisinin "spontan" ifadelerini düşlemsel kum tablolarında geliştirip uygulamıştır (Press, 1987). Bunu yaparken bilinçaltı düşüncelerinin kâğıda yansıdığını düşünmektedir. Yaptığı bu resimde sezgisel

² Resimlerde cinselliğe de yer vermesi, cinsel şiddete bir gönderme olabilir (Monahan,1997, s. 3).

³ Ressamlar ; "Picasso, Masson ve Picabia"; hakikaten bu sanatçıların üslupları sürekli değişmiştir (Georges, s. 132) Charbonnier / Claude Lévi-Strauss

⁴ Kaligrafi yedinci yüzyılda Budizm ile birlikte Çin'den Japonya'ya gelmiştir (Glueck, 1984).

olarak gördüğü görüntüleri genişletmek için kendisine izin verir. Bu yönüyle Breton'un Sürrealist manifestosuyla da paralellik kurmuştur.⁵

“Ressamın eli gerçekten onunla (Andre Masson) birlikte uçmaktadır; artık el, objenin biçimlerini çizen bir organ değildir; gerçek hareketin ve yalnızlığın bilincinde olarak istem-dışı biçimleri tanımlar. Deneylerin sağladığı bu biçimler, yeniden kendilerine dönmek zorundadırlar” (Passeron, 2000).

Bu resimleme tekniği kavramsal çerçevesini Sürrealizm ile oluşturmuştur. “Gerçekten de, 1924'te yayınlanan ilk Sürrealist manifesto'da, Sürrealizm, ‘saf ruhsal otomatizm... Mantık tarafından sarf edilen kontrolün yokluğunda kabul ettirilen güç olarak tanımlanmıştı. Dadacıların otomatik yazısı, 1924 yılında Andre Masson tarafından tanımlanan, çizginin ya da çizgilerin bilinçli zihinle geliştirilip süslenebileceği sözde bilinçsiz imgelerden oluşan otomatik çizimle tamamlanmıştı (Barnard, 2002, s. 167).

Sürrealist teori, trans bir durumda iken otomatizm sayesinde, bilinçdışının içeriği kasıtlı olmayan bir tutumla çizme veya yazma tekniğiyle uygulanmıştır. Otomatik çizimle, kalem ve tutkal ve rastgele damlayan boya ve kendiliğinden hareketlerinin yarattığı bu ilk Sürrealist dönemde, resimlerde kumla birlikte erotizm, şiddet⁶, yarı-soyut görüntüler ile doldurulmuştur. Ancak bu şiirleri andıran eserlerde, Masson bazı önemli “Kübist” ilkelere uymuş görünmektedir (Doris, 1978, s. 11).

“Otomatizmiz de sanat bilinçli kontrol olmadan yaratılmaktadır” Balıklar savaşı bu tekniğin uygulandığı yapıtlardandır (Millwood, 2013).

1.1. Birinci periyod

Passeron'a (2000) göre, sanatçının bu dönemiyle ilgili olarak şöyle demektedir. “Sanatçının 1923-1924'te yaptığı çizimlerin bir kuşa ya da bir memeye ait dış çizgiler olarak yorumlanması mümkündür. Ancak bunları sakın bir plajda, kıyıya vurup-çekilen dalgaların hareketini andıran “gezginci çizgiler” gibi oluşturma alışkanlığını kazandığında, Masson kendi halinde bir Kübist'ti” (Şekil-1).

1924 yılında, Andre Breton, resim ve edebiyatta bilinçaltını yücelterek Sürrealist Manifesto'nu hazırlamış (Press,1987) ve Sürrealizmi önemli bir ekol olarak 1924 yılında kurmuştur (şekil: 5).

Masson 1924 yılında arkadaşı Sürrealist Ressam Andre Breton ile tanışmıştır. Aynı yıl Sürrealist gruba dahil olmuştur. Ressam Masson hayatı boyunca yazarlar, şairler ve entelektüellerle yakın dostluk içinde kalmış, Sürrealist hareketin çok önemli bir parçası olmuştur (şekil: 6), (Press, 1987, Oct 29).

⁵ “Breton, “Sürrealizmin temel keşfi, herhangi bir peşin yargıdan sıyrılmış olarak yazmak ya da çizmekten yorulan kalemin sonsuz değere sahip bir şey yaratmasıdır. Bu şey belki o an için geçerli değildir; fakat en azından şairin içinde yaşayan her türlü duyguyu kendisinde taşır.” Burada kendisinden söz edilen Andre Masson gerçekte, otomatik sürrealist çizim'in müfididir” (Passeron, 2000, s. 58).

⁶ Masson' un konuları arasında insan, şiddet, erotizm, hayvan bitki ve nesnelerin Yunan mitolojisi içerisinde beraber yer aldığını görebiliriz (Donna, 2012).

Masson' un sanat çalışmalarının kökeni detaylı bir biçimsel ve tematik analiz yapıldığında, Sürrealist edebiyatla da paralellikler bulunduğu görülebilir (şekil: 7). (Beatty, 1981).

Sanatçının, eserleri gerçeküstücülük ekolüne bağlıdır. Ressamın Sürrealist temalarında nefret sevgi temel dürtüleri bulunmaktadır. Aynı zamanda ekolün gelişiminde de önemli bir rol oynamıştır. Üslubunda ki bağımsız tarzı onu belli bir kategori içine dahil etmemizi zorlaştırır. Sürrealist döneminde yaptığı çalışmalarda temaları genelde karanlık ve şiddet fikri içerir. Bu konulara bazen rüyalar ve erotizm de eklenmektedir.

Andre Masson' un kişiliğinin oluşmasında eğitim ve sanat eğitiminin rolü de çok büyüktür.⁷ Sürrealist hareket içinde ilk zamanlarda yaptığı küçük birçok çalışmada sanatçı Yunan mitolojisindeki yaratıklara atıflarda bulunmuş ilgi göstermiştir. Bu atıflar gerçeküstücüler için aklın egemenliğini geri plana atma arzusuyla içgüdüsel güçleri serbest bırakmayı temsil etmiştir. Masson' un Sürrealizmde şiddet erotizm gibi aynı gerçeğin iki farklı yüzü bulunur. Bundan dolayı Masson' un Sürrealist çizgisinde Antik Yunan' a atıflar yanında F. Dostoyevski, Marquis de Sade, W. Nietzsche ve S. Freud' un derin etkileri vardır. Nietzsche ye tutkuyla bağlı olan⁸, Masson çalışmalarını, "Nietzsche" ve Yunan mitolojisindeki "Apollon / Dionysos" ile ilişkilendirir (Şekil: 8, 9).

Masson teknik olarak S. Dali gibi boya dışındaki birçok farklı malzemeye tekniği deneyimlemiştir. Bunlar arasında en bilinenleri, alçı taşı, tutkal, farklı renkli kumlardır. Bunun yanında doğrudan boya tüpünden çalıştığı resimleri de vardır (Şekil: 11).

Masson' un resimlerinde kullandığı kum hem bir doku elamanı, Hem de kaos düşüncesini yansıtan bir anlatım aracıdır. Resimlerde kumun düzenli bir istifi söz konusu değildir. Bu teknikte kum tutkal sürülmüş yüzeye (genellikle tuvale) fırlatılıyor, serpiliyor, Bunlar üzerine alçı tutkal damlatılıyor.⁹

⁷ Masson' un oluşumu için üçüncü önemli katkı onun sanatsal eğitimi olmuştur. O küçük bir çocukken ailesi Brüksel' e yerleşmiştir. O on yaşındayken (bazı kaynaklara göre 11) geleneksel akademik eğitimi almıştır. Örgün eğitimi sırasında Poussin ve David gibi Rubens ve Delacroix gibi sanatçıları tanımak yanında sık yapılan müze ziyaretleri ile desteklenmiştir. Bunun yanında fresk tekniği ve erken Rönesans ustalarının sanatlarını öğrenmiştir. Bunlar arasında Bosch, Bruegel, James Ensor, Maniyeristler, vardır. ...Masson, modern sanat hareketleri ile çalışsa da klasik ve romantik estetik onun için eşit saygı durumunu devam ettirmiştir. Yirmi yaşlarında Paris' te genç bir sanatçı olarak, o anda kendini sürrealizm irrasyonel dünyasında çeker ise kübizm resminin disiplininde modern resmin çırağı olmuştur (Doris, 1978).

⁸ Masson Nietzsche' nin Dionysos ve Apollon ile ilgili düşüncelerini on yedi yaşında keşfetmiştir (Doris, 1978).

⁹ "Dört Element adlı filmde (Masson' un anısına yapılmıştır) bu büyümlü olay gösterilmektedir: Bitmiş bir resim yere konmakta, üzerine zank yayılmakta ve üzeri, altında izli bir olay cereyan ediyormuşçasına kumla örtülmektedir. Daha sonra tual kaldırılıp silkelendiğinde kumlar düşmekte, sadece zamklı yerlerdeki kum tanecikleri yerlerinde kalmaktadır. Filme çekilen bu umulmadık görünüm soluk kesicidir. Çünkü bir resmin tasarlanarak yapılma surecine oranla, bu özel sure içinde yapılan resmin daha fazla yaratıcı Bir güç taşıdığını göstermektedir. Bu ilk ve önde gelen bir "tavır" dır ve ancak bu tavırla ressamın sanki eliyle yapmış gibi imzalayabileceği birtakım izler ortaya çıkmaktadır (Passeron, 2000, s. 47).

Masson, çizimlerinde olduğu gibi resimlerinde de aynı serbestliğin etkisinde kalarak bir çeşit “hareket darbesi” uygulamıştır. Kum resimlerini nasıl bulduğunu anlatırken, bundan da söz etmektedir:

“Çizimlerimle resimlerim arasındaki uzaklığı fark ettiğimde birincilerin hızı, İkincilerinse ölümcül yansıması yüzünden onları ne denli ayırdığımı gördüm. Deniz kenarında, çeşitli ayrıntıları ve mattan-parlağa değişen özellikleriyle, Kumun güzelliğini seyrederken, birden soruna bir yanıt bulduğumu anladım. Atölyeme döndüğümde yere çerçeveye gerilmemiş bir tual yaydım, birçok yerlerine iri damlalar halinde zank döktüm ve daha sonra tüm tuali plajdan getirdiğim kumla kapladım... Çeşitli yerlere ayıklanmış kum ekleyerek yapıtı zenginleştirdim. Sonunda, aynen mürekkeple yaptığım çizimlerde olduğu gibi biçimsel bir görünüme gereksindim ve bir fırça ile saf renkler kullanarak, bilinen kurallara aykırı olan bu resmi tamamladım.” (Akt: Passeron, 2000, s. 78).

Salvador Dali ile Andre Masson son büyük yaşayan Sürrealist ressamlarından birisi olarak kabul edilmiştir. Masson 1928 yılından itibaren Sürrealist grubun dışına çıkmıştır. Ries’e göre Masson, “Ben Sürrealist akımın sempatzanı değilim, Sürrealist akım aslında bir edebiyat hareketidir” diyerek Sürrealist akımla arasına mesafe koymuştur (Aktaran, Ries, 2002).

Sürrealizmden ayrıldıktan sonra onun temalarında şiddet ve erotizm kalmıştır. Ama Sürrealist çizgisinden farklı olarak artık daha ekspresyonist bir yapıya bürünmüştür. Masson 1934 yılından itibaren yaşadığı İspanyada İspanyol iç savaşı ve manzaraları yapmıştır. İkinci dünya savaşından sonra kendi “kişisel mitolojisinin spontan” ifadelerini içeren çeşitli resimler yapmıştır (şekil: 11).

1.2. İkinci Periyot

1937 yılından itibaren taşındığı Fransa’da Sürrealist gruba geri dönmüştür 2. dünya savaşında kaçtığı Amerika’da Kızılderili, Afrika medeniyeti, Amerikan tarihi, Amerikan efsaneleri mitler ve Uzak doğu-doğu üzerine yoğunlaşmıştır. Masson bu dönemde Amerika’nın geçmişte görüntülerini yansıtan resimlerde yapmıştır. Amerika’da bulunduğu yıllarda Amerikan sanatçılarından “erken” ekspresyonistleri etkilemiştir (Şekil: 12).

Masson Amerikan ressamları etkilediğini Press (1987), şöyle açıklamaktadır. Masson ve J. Pollock, S. Hayter New York’da baskı resim stüdyosunda yan yana çalıştıklarından ressam Pollock’un resimleri üzerinde Masson’un etkisi bulunur.¹⁰ "Ben Pollock’un 1940'larda Masson’a ne kadar benzediğini unutamıyorum," (Temin, 2002), (şekil: 13). Kaligrafiden etkilenerek geliştirdiği otomatikle ünlü Amerikan sanatçısı Pollock’un “All-Over” serisini yapmasına etkide bulunduğu söylenebilir (Glueck, 1984).

Masson’un İllüstrasyonları, mürekkep çizimler, Baskı suluboyaları gibi işlerinin çok büyük bir kısmı Sürrealist bir çizgiye sahiptir (şekil: 15,16). Mason hemen hemen bütün zamanlar Sürrealistlerle beraber olmasına rağmen onun tüm

¹⁰ Pollock’un eserlerinde mevcut olan bir çok etkileşimde Kızılderili kültürünün Şamanist düşünce şematik ritüelleri ve Düşünce öğretmeni olarak Masson etkili olmuştur (Pollock, Restellini, Polcari, & Klein, 2008).

eserleri kendi Sürrealist tarzını taşır. Soyut ve dışavurumcu birçok çalışması kamu koleksiyonları dışında tespit edilmiştir. Tabii kaybolanlar hariç. Masson'un Amerika seyahatleri sırasında çeşitli nedenlerle gümrük memurlarınca yakılan ve yok edilen sayısız eseri bulunmaktadır. 1943 yılında Masson Sürrealistlerle ilişkisini tamamen sonlandırmıştır.

1.3. Üçüncü Periyod, Masson ve Kaligrafi

Doğu toplumları arasında en köklü ve en eski medeniyetlerden birisi belli bir felsefenin üzerine şekillenen çin medeniyetidir. Çin medeniyeti binlerce yıldır Kaligrafi yapmıştır. Çin medeniyetindeki kaligrafi felsefi bakımından önemli bir yer tutar.¹¹ (şekil: 17).

“Çin’de en önemli sanatların başında kaligrafi, yani hat sanatı gelmektedir. Bu da İslam sanatındaki hat sanatıyla paralellik oluşturmaktadır. Zira İslam’da da Arap harfleri, öncelikle Kuran’ın yazıldığı semboller olma özellikleriyle görsel olarak en üst düzeyde, bütün diğer görsel sanatlardan daha üstündür. Çin’de resim ve hat, İslam’da olduğu gibi iç içedir, bir arada kullanılır (32)... Doğu’da sanatın kendisi bir estetik düşüncenin betimlemesidir. Bu bakımdan kaligrafi birçok Doğu kültüründe önem taşır, zira sanatçının içselleştirdiği anlam, güzellik ya da Walter Benjamin’in deyişiyle "aura", hattatın/sanatçının bir medyum ya da aracı olan ruh ve vücudundan geçerek, parmaklarının ucundan fırçaya ve kâğıda aktarılır. Kaligrafi, güzellik anlayışının, yaşamın algılanışının kavramsallığa en fazla dönüştüğü biçimdir.”(Erzen, 2011, s. 134).

Doğunun mistik ve otantik sanat yapısının ilgi çekiciliği 19. Yüzyılda Batılı sanatçıların doğu sanatlarına ilgilerini artırmıştır.¹²

Çin, komşu coğrafyalar ve Ortadoğu da etkili olacak kaligrafik sanat dilinin soyut bir çizim ve anlatım yönü vardır. Batı sanatındaki “gerçekliğinin aktarılmasına” dayanan anlatım dilinin değişik arayışlara girdiği 19. Yüzyılda, doğunun mistik soyutlamacı sanat anlayışları kuvvetle batı sanatında ifade imkânı bulmuştur.

Masson’un doğu felsefesi ile ilgilenmesi 1. Dünya savaşı öncesine dayanmaktadır. 1. Dünya savaşı öncesi düşüncelerinde Heraklitos, Nietzsche gibi düşünürler yanında Zen Budizm felsefesinin etkisi vardır (Beatty, 1981).¹³ Zen okçuluk ve 1941-1945 Amerika’da ki ikameti sırasında Güzel Sanatlar Boston Müzesi’nde Asya koleksiyonları ziyaretleri ile ilgili bir kitaptan etkilenmiştir (Temin, 2002). 1941 yılında Masson, Boston Müzesi’nde Asya koleksiyonunu ziyaret ettikten sonra neredeyse kesinlikle geç dönemde yaptığı resimlemeleri Oriental sanata belirgin atıflarda bulundu. Bu yapıtlar Bazı “Sung Hanedanı yapıtlarına” çok benzemektedir (Doris, 1978, s. 11), (şekil: 24).

Masson’un sanatında, çizgi Her zaman hayati bir unsurdur... Kaligrafik sıva ve 1924’de otomatik çizimler arasında bazı önemli farklar vardır. İlk etapta, Doğu

¹¹ 20. yüzyıl sanatçılarından Andre Masson, Mark Tobey ve Jackson Pollock gibi sanatçılar mistik ve doğaçlama formlar geliştirmişlerdir (Welzenbach, 1989).

¹² J. Reinhardt sunumunda, tarihsel Çin resim özellikle kaligrafik resim teknikleri ile ilgili, çağdaş sanatçılar için bazı ilham verici değere sahip olduğu görüldü (Johnson, 2005, s. 46).

¹³ Yaptıkları konu kullandıkları teknik olarak, kaligrafi, animasyon ve hareket: M. Ernst, A. Masson, J. Miro, R. Matta, J. Herold ve W. Lam (Carr, & Zanetti, 2000).

yazma etkisi artık çok açıktır... Sıvı zarafet, kalın ve ince yapılandırmaları ve hafif arka koyu senaryonun kontrastı açıkça Çin kaligrafisinden (esinlenmiştir)... Bu yıllarda Masson'un kaligrafik tekniği Çinli hattat, "Hsu Wei'e" (1521-1593) oldukça benzer (Doris, 1978, s. 85-165).

"O da Batıdan Doğuya gitmiştir... ve özellikle Çin yazısı, karakterleri inceler. Bu konuyla ilgili olarak yazdığı metinler yine informel sanatçılar için bir esin kaynağıdır... Kendisi de bu karakterlerden yola çıkarak kıpırdanma" adında çalışmalar yapmıştır." (Özal, 2010, s. 93).

Masson'un geç dönem çalışmalarında boyama ve çizilme yönteminde görülen doğu kaligrafik esinlenmelerini görmemiz mümkündür. Bu dönemde yaptığı eserler Onun grafik eserlerinde çizgiler ve şekiller serbest bir formdadır. Onun odak noktası doğu kaligrafisi yaptığı çalışmalara yansıtılmaktadır. Bir trans benzeri durumda serbest komutla çizilmiş çizgiler içinde Geç dönemde yapılan işleri "Çin kaligrafisi" gibi görünebilir (Şekil: 14).

Ressamın Kâğıt üzerine mürekkeple güçlü canlandırma ve kurguları bulunmaktadır. Bu çalışmalarda "soyut dışavurum" olarak değerlendirilebilecek sezgisel bir resim yazımı otomatizm aracılığıyla uygulanmıştır (Brenson, 1985). Andre Masson'un yaratıcılığa sahip hızlı çizilmiş birçok mürekkep çalışması bulunmaktadır (şekil: 16).

Masson Amerika'da kaldığı yıllarda doğu hat sanatı ile ilgilenmiştir. Doğu'nun manevi dünyasına ait eserleri incelemiş ve esinlenmiştir (Masson, Koutsomallēs, Ottinger, & Jeffett, W. 2007), (şekil: 18, 20).

1938-1940 kaligrafik resimlerinde görüldüğü gibi özellikle resim düzlemine neredeyse tek tip eklemleme bulunur... Yine de, o kaligrafide boya kullanarak iki-boyutlu tasarım olanaklarını araştırmaya devam edecektir ve daha da önemlisi, bu eserler onun sanatının içinde yeniden ifade edilen bir doğallıkla sürmüştür (Doris, 1978, s. 62).

"Sürrealist Masson'un efsanevi yarı insan, yarı at 'santor' figürünü yorumlayış tarzlarında da, Sanat'ın ondan yararlanmasını bilenlere bahşettiği beceri açıkça ortaya çıkmaktadır. Masson'un kaleminde Arap kaligrafisinin öz bakımından rol oynaması da son derece ilginç." (Özer, 2009, s. 23), (şekil: 19, 21, 25).

Ancak Gotlieb'e göre "Ama Masson gibi çalkantılı (Değişken kişiliği olan) birisi Zen sanatçı olamaz" (Temin, 2002).

Sonuç

Masson kaligrafiyi (şekil: 14, 15, 16, 19, 21, 23, 24, 25) çalışmalarına özümsetmiştir. Kaligrafik çalışmalarda Doğu düşünce ve resim-yazı etkisini yansıtırken yüzeyi, siyah kalın konturla sınırlandırmış, Kıvrak bir hareketle kaligrafik ritm oluşturulmuştur. Kaligrafinin genel karakterini ritim ile düzenini yansıtan çalışmalar Salt görsel olarak Kaligrafinin, çizgisel dilinin bir estetik yapı olduğu değerlendirmesi ile yapılmıştır. Aynı zamanda Masson'un resimlerinde Sürrealist düşüncenin de yer bulduğunu ancak bunu özgün bir dille yansıttığını söylememiz mümkündür. Masson'un Sürrealizmde tamamen özgün yaratıcı süreç kaligrafide beden bulmuşsa da yapıtların soyut ekspresyonist bir dile de sahip olduğunu söylememiz gerekir.

KAYNAKÇA

- Barnard, M. (2002). *Sanat, Tasarım ve Görsel Kültür*. Ütopya: İstanbul.
- Beatty, F. F. L. (1981). *Andre Masson And The Imagery Of Surrealism*. (Doctoral Dissertation). Columbia University.
- Brenson, M. (1985, Apr 14). Gallery View; Why Oriental Art Speaks To The Contemporary Eye. *New York Times*.
- Brooks, R., Sheaf, C, Chairman, D. Matthew Girling (2013) *Impressionist & Modern Art including The Fruitdahl Watercolours exhibition (lots 27-40)*. Tuesday 18 June at 3 pm New Bond Street, Bonhams 1793 Ltd: London.
- Carr, A. N., & Zanetti, L. A. (2000). The Emergence of a Surrealist Movement and its Vital Estrangement-Effect'in Organization Studies. *Human Relations*, 7(53), 891-921.
- D o n n a, L. (2012) *Andre Masson The Mythology Of Desire: Masterworks From 1925 To 1945* B 981 Madison Avenue New York, Ny 10075 27 April - 15 June.
- Doris, A. M. B. (1978). *Andre Masson in America: the Artist's Achievement in Exile 1941-1945*. (Doctoral Dissertation). University Of Michigan.
- Erzen, J. N. (2011). *Çoğul Estetik*. Metis: İstanbul.
- Evenings For Educators 2012-2013 Los Angeles Country Museum Of Art 5905 Wilshire Boulevard 5905 Wilshire Boulevard Los Angeles, California 90036, Education Department, Drawing İş Seeing, E book.
- Glueck, G. (1984, Oct 05). The Magic Of Japanese Calligraphy. *New York Times*. Retrieved from.
- Jay, M. (1991). The disenchantment of the eye: surrealism and the crisis of ocularcentrism. *Visual Anthropology Review*, 7(1), 15-38.
- Johnson, S. (2005). Zen and Artists of the Eighth Street Club: Ibram Lassaw and Hasegawa Saburo. *City University of New York*. Doctor of Philosophy.
- Masson, A., Koutsomallēs, K., Ottinger, D., & Jeffett, W. (2007). *Andre Masson and Ancient Greece*. Umberto Allemandi.
- Millwood, A. D. (2013). *The Presence Of Sand In Wassily Kandinsky's Parisian Paintings*. (Doctoral Dissertation). The University Of Alabama Tuscaloosa.
- Monahan, L. J. (1997). *A Knife Halfway Into Dreams: Andre Masson, Massacres and Surrealism of the 1930s*. (Doctoral Dissertation). Harvard University.
- Özal, A. C. (2010) Informel Sanatın Oluşumunda Etkin Olan Parametreler. *Türkbilim*, (83).
- Özer, B. (2009). *Kültür, Sanat, Mimarlık*. Yapı-Endüstri Merkezi.
- Parsa, A. F. (2007). İmgenin Gücü ve Görsel Kültürün Yükselişi. *Fotografya Dergisi*, 19, 1-10.

- Passeron, R., & Tansuğ, S. (2000). *Sürrealizm Sanat Ansiklopedisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi..
- Perks, S. (2005). Fatum and Fortuna: Andre Masson, Surrealism And the Divinatory Arts.
- Pollock, J., Restellini, M., Polcari, S., & Klein, M. (2008). *Jackson Pollock Et Le Chamanisme: Du 15 Octobre 2008 Au 15 Février 2009*. Pinacothèque de Paris.
- Press, A. (1987, Oct 29). Paris Artist Andre Masson Dies -- A Leader Among Surrealists. *Orlando Sentinel*.
- Ries, M. (2002). Andre Masson: Surrealism And His Discontents. *Art Journal*, 4 (61), 74-85.
- Temin, C. (2002, Jan 30). Masson Collector Gotlieb Is An Ambassador Of Art. *Boston Globe*.
- The Surrealists, Paris, c.1930. Tzara,T. Éluard, P. Breton, A., Arp, J. Dalí, S. Tanguy, Y. Ernst, M., Crevel,R. Ray, M. Paris, Gallery of Modern Art, Brisbane Surrealism The Poetry Of Dreams Senior Teacher Notes Andre Masson / Dorothea Tanning, Exhibition.
- Welzenbach, M. (1989, Oct 07). Galleries; Bare-Bones Beauty Gendron Jensen's Captivating Drawings. *The washington post (pre-1997 fulltext)*.
www.artnet.fr. Erişim Tarihi, 15. 3. 2014
www.blaindidonna.com. Erişim Tarihi, 10. 3. 2014
www.moma.org. Erişim Tarihi, 11. 3. 2014
www.pinterest.com/alanakruk/the-art-of-sumi-e/ Erişim Tarihi, 9. 3. 2014
www.jstor.org. Erişim Tarihi, 9. 2. 2014.

CALLIGRAPHIC TENDENCIES IN ANDRE MASSON'S PAINTINGS

Abstract: Since the 19th century, Western art has been interested in the arts of the cultures which lived outside their geography. They have created a new direction in Western art by assimilating the abstract language that they have learned from the Eastern art. One of these artists is Andre Masson. At first he produced works of art which belonged to the Cubist ecole and in general to the Surrealist art with a genuine intellect and production, and in the last quarter in which he produced abstract Expressionistic works of art, he reflected calligraphic tendencies and impressions. Within the Western art, this drift not only identified him with the abstract expressionism along with other artists but also situated him in a different spot. While many Western artists assimilated the near and far East in their works, Masson's paintings affected the American abstract Expressionist works by the abstract transfer of linear language.

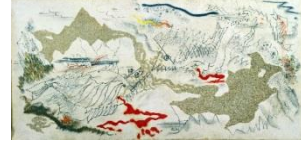
Keywords: Andre Masson, Calligraphy, Painting.

Şekil: 1 Andre Masson Card Trick Medium: Oil On Canvas Date: 1923, Dimensions: 73Cm X 50,2 Cm.

Şekil: 2 Andre Masson Automatic Drawing Medium: Ink On Paper Date: 1924, Dimensions: 23,5 Cm X 20,6 Cm.

Şekil: 3 Andre Masson Battle Of Fishes Medium: Sand, Gesso, Oil, Pencil, And Charcoal On Canvas Date: 1926, Dimensions: 36,2 Cm X 73 Cm.

Şekil: 4 Andre Masson Figure Medium: Oil And Sand On Canvas Date: 1926-27, Dimensions: 46,1Cm X 26,9 Cm.

Şekil: 5 Le Labyrinthe (The Labyrinth) - Andre Masson Date: 1938, Dimensions: 121 Cm x 61 Cm.

Şekil: 6 Pedestal Table In The Studio, Date: 1922, Dimensions: 50 Cm x 60 Cm.

Şekil: 7 La Mort Des Amazones, Andre Masson, Coll. particulière, Date: 1933, Dimensions: 17 Cm x 59,5 Cm.

Şekil: 8 Andre Masson, Iconic Views Of Toledo, Date: 1936, Dimensions: 163 Cm x 123 Cm.

Şekil: 9 Andre Masson, "Pasiphaé" Signed (Lower Left), Oil On Canvas, Date: 1937, Dimensions: 37,5 Cm x 40 Cm.

Şekil: 10 Andre Masson, Oil On Sand On Canvas, Date: 1930, Dimensions: 73,7 Cm x 73,7 Cm.

Şekil: 11 Andre Masson ,
Corrida , Oil On Canvas, Date:
1936, Dimensions:
84,2 Cm x 90 Cm.

Şekil: 12 Andre Masson,
Gradiva , Oil On Canvas, Date:
1939, Dimensions: 97 Cm x
130 Cm.

Şekil: 13 Jackson Pollock – The
She-Wolf – Oil, Gouache, And
Plaster On Canvas , Date: 1943
, Dimensions: 106 Cm x 170
Cm.

Şekil: 14 Le Loup
Garou , By Andre
Masson Artwork
Description Date:
1943, Dimensions: 23
Cm x 18 Cm.

Şekil: 15 Andre Masson,
Chimère, Medium: İnk On
Paper (Drawings, Watercolors
Etc.) Date: 1944, Dimensions:
34 Cm x 47 Cm.

Şekil: 16 Femme Se
Déshabillant By Andre Masson
Artwork Description, Gauche on
Paper, Date: 1958, Dimensions:
58,9 Cm x 46,5 Cm.

Şekil: 17 Fish, Ming Dynasty
Hanging Scroll, Ink On Paper,
Date: (1368-1644), Dimensions:
30 Cm X 18 Cm.

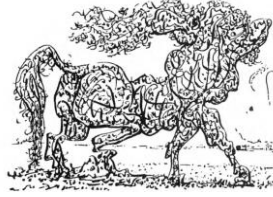
Şekil: 18 Osman Muhyî, At
The Museum Of Fine Arts,
Boston-Area Muslims Reflect
On The Quran, (Boston Fine
Art Museum) Date: 12 Centur-
12Centur, Dimensions:
Unknown , Dimensions.

Şekil: 19 Chimere By Andre
Masson, , Medium: Charcoal
Creation Date: S lions and
dragons igned Date: 1946,
Dimensions: 24 Cm X 28 Cm.

Şekil: 20: Aslan Ve Ejderha ,Hat Tablo, Türkiye, Date: 12-13 Centure. Yüzyıl, Dimensions: Unknown , Dimensions.

Şekil: 21 Andre Masson, Santor Ink on paper, Date: 1944, Dimensions: 30 Cm x 39 Cm .

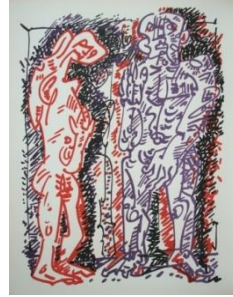
Şekil: 22 Bir Hat Horse, Hindistan, Deccan, Bijapur, (Ayat Al-Kürsî), Ink, Opaque Watercolor And Gold On Paper; Date: 1600'ler, Dimensions: 16,7 Cm x 25,8 Cm .

Şekil: 23 Andre Masson, Bison On The Brink Of A Chasm Ink on paper, Date: 1944, Dimensions: 31 Cm x 22 Cm .

Şekil: 24 Andre Masson - Untitled ,(Crayfish), aquatint on white wove paper, Date: 1942, Dimensions: 12,1 Cm x 15 Cm .

Şekil: 25 Andre Masson, Oaristys, oil on canvas, Date: 1972, Dimensions: 55 Cm x 46 Cm .